

BÉCSI POSTA

A BORNEMISZA PÉTER TÁRSASÁG KULTURÁLIS ÉRTESÍTŐJE
Új sorozat, VIII. évfolyam, 4. (60.) szám
Bécs, 2013 április

65 éves a *Művelődés* folyóirat

A *Művelődés* a romániai magyar közművelődés havi folyóirata 1948 és 1985 között, majd 1990-től folytatólag. Kezdetben a *Művelődési Útmutató* címet viselte, román ikerlapja, az *Îndrumătorul Cultural* nevének tükörfordításaként, lévén mindkét kiadvány feladata a falusi műkedvelő színjátszók, kórusok, táncsoportok tevékenységének irányítása politikai és szakmai tanácsadó cikkekkel, versekkel, egyfelvonásosokkal, zeneművekkel. Bukarestben szerkesztették, az első évtizedben kolozsvári, majd bukaresti nyomdában állították elő. Kiadója a romániai művelődés mindenkor állami csúcsszerve, a Művelődési Minisztérium, később a Művelődés- és Művészetügyi Állami Bizottság, majd a Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács. Az 1948. július havában indult lap vezércikként még Balogh Edgár Népi kultúránk megújulásáról van szó c. írásával jelent meg s az MNSZ kulturális programját képviselte, de a nemzetiségi szervezetet érő csapások, a letartóztatások s a felosztatás nyomására egyre szokványosabb állam- és pártpolitikai jelleget kapott. Később a *Művelődési Útmutató* a városi magyar közművelődési alakzatok patronálását is magára vállalta, s olvasóközönségének igényei szerint hovatovább sajátos jelleget alakított ki magának, eltérőt román – majd később induló német – nyelvű társaitól.

1951-ben másfél éven át *Népművelődés* cím alatt egy második, a művelődési otthonoknak szóló folyóirat is megindult az RNK minisztertanácsa mellett működő Kulturális Intézmények Bizottsága kiadásában. Mindkét lap az előírt agitprop anyagon kívül eredeti magyar népi kulturális és szépirodalmi írásokat közölt, de végül csak a *Művelődési Útmutató* maradt meg. Ez 1957 január 1-től felvette a *Művelődés* nevet, s így is maradt utolsó számáig. A román ikerlaptól való függetlenedés és a magyar sajátosság megőrzése állandó törekvése lett a szerkesztőségnek, változó sikerrel. A 60-as évek elején a román kiadvány halvány másolata a lap, románból és oroszról fordított anyaggal, majd 1968-tól megint – most már erőteljesebben – felerősödött önálló jellege, s önállóságának jegyeit az 1985-ben bekövetkezett megszüntetésig végig megőrizte.

Indulásakor a lap felelős szerkesztője Korda István, majd 1953 után Kisbenke György, nevüket azonban az impresszum nem tüntette fel. Ezt a kezdeti időszakot az akkor még *Művelődési Útmutató*nak nevezett lap életében a napi időszerűségű "irányító" cikkek mellett a túlhajtott, erőszakolt osztályharc, a kulákok "leleplezése" jellemezte, bár ugyanekkor jelent meg olyan emlékezetes riportsorozat is, mely élesen bírálta az erdélyi műemlék-kastélyok bűnös elhanyagolását. A lap igyekezett tágitani olvasóinak érdeklődését a klasszikus magyar irodalmi hagyományok és az élő erdélyi magyar irodalom alkotásai felé. Verseket közöl benne Szabédi László, Szemlér Ferenc, Gellért Sándor, Létay Lajos, Szász János, Páskándi Géza, Kányádi Sándor és Majtényi Erik, aki főmunkatárs is. Korlátai ellenére foglalkozott a *Művelődési Útmutató* a kortárs magyarországi irodalommal: Illyés Gyulától, Benjámin Lászlótól közölt verseket, jelenkori magyarországi drámákat juttatott el a műkedvelőkhöz. Egyben egyfelvonásosok írására serkentette az erdélyi magyar írókat, Marosi Ildikó pedig rendezői tanácsokkal segítette fellendíteni az erdélyi magyar műkedvelő színjátszást.

A 60-as évek eleje a már *Művelődés* nevet viselő lap beszűkülésének időszaka. A tizenöt tagú szerkesztő bizottságnak egyetlen magyar tagja volt, Szemlér Ferenc. Ritkábban jelentkezett versekkel, cikkekkel Majtényi Erik, Hervay Gizella, Farkas Árpád, néha-néha Sütő András – egy ízben a zenei anyanyelv fontosságáról ír –, az anyagok többsége azonban románból készült fordítás. Móríc Zsigmond halálának negyedszázados évfordulójáról ugyan megemlékezett a *Művelődés*, de Veres Péter csak azért kapott szót, mert esszéjében a román Panait Istrati műveit méltatta. Fordulópont 1968, amikor a romániai magyarság művelődési, irodalmi és közéletének megpezsndülése keretében a *Művelődés* is kilép elszigeteltségéből. 1969 elejétől tényleges vezetője V. András János író és műfordító.

A tartalomból:

MEGHÍVÓ:
Szócs Petra filmrendező, író.
május 5, 17:30
(3. oldal)

SZÓCS PETRA
Versek
(4. oldal)

130 éve született Báró
Kemény János (beszélgetés
Vécsi Nagy Zoltánnal)
(5.-6. oldal)

GYERMEKEK OLDALA
Majtényi Erik gyerekversei
(7. oldal)

FIGYELŐ:
előzetes,
kiállítások,
irodalom,
impresszum
(8. oldal)

Júliusban új szerkesztőbizottság alakult, bevonták ebbe Sütő András, Beke Györgyöt, a néprajzkutató Kós Károlyt, a zeneszerző Szabó Csabát, a régész Székely Zoltánt, továbbá vidéki irányítókat jelöltek ki a közművelődés számára. A lap történetének legeredményesebb szakasza kezdődött el: tudatosan vállalta fel a romániai magyarság közművelődésének gondjait. Új rovatokat nyitott: a népköltészeti kutatók számára a Vadrózsákat, amely Kallós Zoltán, Faragó József, Nagy Olga, Gazda Klára, Jagamas János, Nagy Jenő, Ráduly János, Seres András és mások írásait közölte. Szót kaptak a nyelvészek, Szabó T. Attila, Márton Gyula, Gálffy Mózes, Murádin László, gyakran találni a folyóiratban helynévismertetéseket. A Játékszín rovat Csokonai Vitéz Mihály, Tamási Áron darabjait juttatta el a műkedvelőkhöz. Az Enciklopédia a művelődéstörténeti írások fórumává lett, munkatársai Benkő Samu, Csetri Elek, Demény Lajos, Jakó Zsigmond. Erőteljes hangsúlyt kaptak a magyar történelmi hagyományok. A Tárlat erdélyi magyar képzőművészek alkotásait mutatta be. Rovat nyílt a zenének, a Muzsika; Bartók (1970) és Kodály (1972) emlékszámok jelentek meg. A Pegazus kortárs magyar költőket közvetített, Illyés Gyulával, Kassák Lajossal, Nagy Lászlóval együtt, velük természetes egységben erdélyiek: Farkas Árpádot, Király Lászlót, Szócs Kálmánt, Magyarai Lajost. Jelentős helyet foglalt el a folyóiratban az erdélyi magyarság önismeretét építő publicisztika: Balogh Edgár, Beke György írásai. A nemzeti öntudatot, a történelmi emlékezetet tartotta ébren a gazdag – fényképekkel illusztrált – Naptár rovat, V. András János összeállításában.

Ebben az időszakban a *Művelődés* szervezést is magára vállalt két ízben is. 1971-ben és 1972-ben tanácskozási hívtá össze a Kovászna megyei Árkosra a népdal és népzene magyar és román szakembereit; az első tanácskozás anyagát kötetben is közreadta Árkos – 1971 címmel.

1974-ben újabb beszűkülés következett a *Művelődés* életében, nemkülönben az egész romániai sajtóban. Megszűnt a könyvtárügy addigi negyedévi magyar folyóirata, a *Könyvtári Szemle*, szerepkörét a *Művelődés* vette át, terjedelmi növekedés nélkül; Balogh József szerkesztésében a laptestbe beépítve, attól bizonyos mértékben elválasztva közölte a könyvtörténeti, könyvszociológiai írásokat. A *Művelődés* addig is hozott időnként tematikus repertóriumokat, a *Könyvtár* melléklet azonban 1974-től közreadta a romániai magyar könyvkiadás évenkénti bibliográfiáit. Gábor Dénes a mellékletben rendszeresen bemutatta az ex libris legjobb erdélyi művelőit és gyűjtőit.

Miután V. András Jánost leváltották a lap éléről, helyét Kovács János irodalomkritikus vette át. 1976 márciusától 1977 júliusáig ismét szerkesztőbizottság jegyezte a lapot: Balogh József és Beke György írók, Faragó József folklórkutató, Jakó Zsigmond történész, László Ferenc zeneesztéta, továbbá főiskolai és középiskolai tanárok, közművelődési irányítók, szerkesztők. Feltűntette az impresszum a belső munkatársak névsorát is Balogh József, Barabás Sándor, Béres Katalin, Gyarmath Annamária, Horváth Arany, Lőrincz Kálmán, Znorovszky Attila személyében. Szűkített terjedelemben, de megmaradtak az addigi rovatok, fáradtabbnak tetsző közleményekkel, noha a Kovács János-vezetés a nemzetiségi jelleg fokozatos halványulásával szemben Bencsik János új fedőlapjával hangsúlyozta az erdélyi hagyományokhoz való kötődést (ez a címlap Apáczai Csere János Magyar Encyclopaediájából vette kölcsön a tudás fájának rajzát).

A publikálási lehetőség szűkülését terjedelmi korlátozás is követte (1979), a *Művelődés* kétharmadára csökkent. Mintegy ennek ellensúlyozásaképpen a folyóirat nagyobb elméleti igényességgel közelítette meg a közművelődés kérdéseit. Ennek az időszaknak jelentős teljesítménye volt a fontosabb múzeumok helyzetének felmérése, a kutatások bemutatása. Cseke Péter egyszemélyes vállalkozásának igazi arányai és forrásértékei akkor mutatkoztak meg, mikor a folyóiratban közölt sorozatát Egy önkéntes múzeumpártoló feljegyzései címmel egybefogva közreadta Hazatérő szavak című kötetében (1985).

Kovács János nyugalomba küldése után senki sem jegyezte már névvel a folyóiratot, s akaratlanul is hangsúlyozódott ezzel gazdátlansága, közelgő vége. A sorvadás ezúttal nem egyszerű hullámvölgynek bizonyult, mint az előzőek a *Művelődés* életében; 1985 decemberében a kiadvány bejelentette megszűnését azzal, hogy helyében a *Cîntarea României* – az eredeti román ikerlap utódja – közöl ezentúl magyarul és németül műsoranyagokat, míg "az összes kultúraktivistákhoz szóló módszertani és irányító cikkek román nyelven jelennek meg". Hajdu Demeter Dénes találó jellemzése szerint "a mintegy kétmillió romániai magyar nemzetiség ezáltal elvesztette anyanyelvű közművelődésének 38 éven át – jól-rosszul, de magyar nyelven – működő, egyetlen tömegkultúrát szolgáló szócsövét".

1989 decembere után a *Művelődés* volt szerkesztői azonnal újjászervezték a diktatúra idején megszüntetett nagy múltú folyóiratot, s az 1990-es XXXIX. évfolyam számai Horváth Arany odaadó buzgalmából hiánytalanul megjelentek. A szerkesztőség Bukarestből Kolozsvárra költözött. A romániai magyar közművelődést új, széles alapokra helyező EMKE újjászületésével egyidőben a *Művelődés* is újjászerveződik, s Szabó Zsolt, az új főszerkesztő Töprengjünk együtt! című vezércikke (1991/7-8) szerint "a helyi, területi és országos közművelődési egyesületeknek, együtteseknek, csoportoknak kíván nyilvánosságot biztosítani". Az új kolozsvári Gloria Nyomdában előállított lap főszerkesztő-helyettese Mezei József, majd Horváth Arany, felelős szerkesztője Gábor Dénes, olvasószerkesztője R. László Ferenc, fotóriportere Lévy K. Zsuzsa, belső munkatársai: Balogh József, Ferencz Zsuzsanna, Gagyai József, Kassay Miklós, Magyarai Vincze Enikő. A *Művelődés* fiókszerkesztőséget állított fel Bukarestben és Csíkszeredában.

MEGHÍVÓ

a Bornemisza Péter Társaság májusi rendezvényére

Meghívottunk:

Szócs Petra

filmrendező, szövegkönyvíró, költő, műfordító
- Magyar rövidfilmek bemutatása -

2013. május 5.-én, vasárnap, d.u. 17:30 órakor
Az előadás helyszíne: Bécs 6., Capistrangasse 2/15

Szócs Petra filmrendező, szövegkönyvíró, költő, író, és műfordító
 1981. szeptember 7-én született Kolozsváron.

Tanulmányok:

2010- : Színház- és Filmművészeti Egyetem, DLA program

2004-2009: Színház- és Filmművészeti Egyetem, forgatókönyvíró és
 film dramaturg szak

1999-2005: ELTE magyar-német szak

1994-1998: Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Gimnázium

Válogatott filmográfia:

Tata barátnője (nagyjátékfilm, fejlesztési stádium) forgatókönyvíró

Orsi és Orsi (kisjátékfilm, 2011) forgatókönyvíró, rendező

Kötött program (kisjátékfilm, 2011, rendező: Nagy V. Gergő),
 forgatókönyvíró

Benzinkút (kisjátékfilm, 2010, rendező: Ferenczik Áron) dramaturg

Atropin (nagyjátékfilm, 2009, előkészületben) forgatókönyvíró,
 rendező

Aki bújt (kisjátékfilm, 2009), forgatókönyvíró, rendező

2009: XIV. Faludi filmszemle – filmegyetemi szekció fődíja

2010: Reggio Festival, Cinefest, Trieste Film Festival - versenyprogram

Tata (egyperces, 2009), rendező

Van Más Kép Ifjúsági Film- és Videóklip Fesztivál – a Duna Tv különdíja

Üdvözlég (kisjátékfilm, 2008), forgatókönyvíró, rendező

Egymás mellett (kisjátékfilm, 2008, rendező: Szimler Bálint) dramaturg

A minden (kisjátékfilm, 2007) rendező

39. Magyar Filmszemle, versenyprogram; Mediawave panoráma program; Cinefest versenyprogram;
 Alter-native versenyprogram; Sarajevskazima versenyprogram

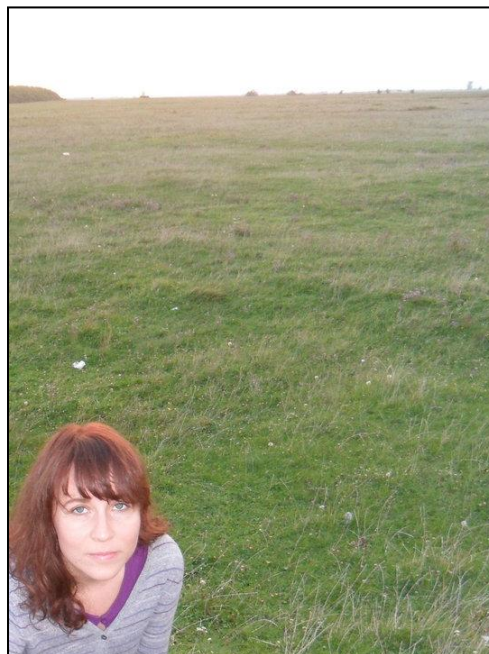
Nyomtávváltás (kisjátékfilm, 2007, rendező: Zomborác Virág) forgatókönyvíró

39. Magyar Filmszemle, versenyprogram

4. MUUVI nemzetközi rövidfilmfesztivál: legjobb forgatókönyv díja

Publikációk:

Azorín: Esti fuvolaszó (műfordítás spanyolból), 2000, 2004. július; *Gabriel Miró: A fejedelem holtteste*
 (műfordítás spanyolból), 2000, 2004. július; *Maxim Biller: Melody* (műfordítás németből), Irodalmi Jelen,
 2007. szeptember; *Lemondás, Egy kiállítás képei* (versek), Ex Symposion, 2008 március; *Jolánka* (novella),
 Mozgó Világ, 2009 február; *Dilemma, Leválás, Diakonisszák* (versek), Élet és Irodalom, 2009 június 5.;
Praktikák (novella), Litera, 2010 május; *Talajtorna* (novella), Kalligram, 2010 május; *Vakáció, Zacc* (versek),
 Műút, 2011 április; *Etetés, Roró nevei, Babák* (versek), Irodalmi Páholy, 2011 május; *Felelősség, Feltárás,*
Honvágy (versek), Élet és Irodalom, 2011 augusztus 19.; *Ceremónia, Sakktábla-divat* (versek), Holmi, 2011
 október.

Szócs Petra versei

Egy jó nap

Bevitték, pedig csak a foga mérgesedett el,
hiába mondta, hogy ez nem az.
Persze ott azonnal elkapta.

A karantén első napja:
az emeleten lakik,
nincs semmi érdekes, azt leszámítva,
hogy a halottak lakásába költöztetik be az embert.
Kicsit lefogyott, szomorú kontya van,
a humorával is történt valami.

A második napon megtanulta,
hogy ne nézzen alulról a tükörbe,
és hogy minden nyúlfogú nőt Irénnek hívnak.

A szerelmének ezt írta:
„Az idő ugyanúgy telik,
nem veszem észre, és
nő a fogamban az amalgám,
véremben a nescafé.
Csak a takarodó zavar.”

A hetedik napon megjelent a rivális.
Levélből értesült róla,
nagy volt, dús és vörös.
Elfogta az aggodalom, és munkája is lett:
egy regényt kellett franciára fordítania,
nem tudta a nyelvet,
de nem nagyon lehetett válogatni.

A karantén tízedik napján
hóvirágokat vitt be a szobába.
Mikor füst szállt fel az égre,
be kellett csukni ajtót-ablakot.
A tévében élő adásban látta
a rivális megszégyenülését.
Koccintott az Irénekkel a hűségre.
Aznap este nem is halt meg senki,
és elmaradt a takarodó.

Önbizalomhiány

Kirándulni indultunk a Ladával,
engedtem, hogy a gyerekeim vezessenek,
és az öregek otthonában kötöttünk ki.
Büszkén vonultam be,
feltornyozott hajjal, sujtásos kosztümben.
A ruhámat azonnal levágták térdig,
a hajam meg tarkopaszra, a tetvek miatt.
Ti, kiknek van önbizalma,
nékem páros számú jázmin hozzatok.

Nem ettem sokat.
Ha hasmenést kaptam, megverték.
Gyakran küldtek le a pincébe krumpliért,
arra sem tudtam nemet mondani,
pedig nagyon féltem a patkányoktól.
Egyetlen kérésem volt csak:
hogy ha meghalok, ne oda terítsenek ki.
Ti, kik tudjátok, mi az önbecsülés,
nékem páros számú jázmin hozzatok.

Hát nem húsvétkor haltam meg?
Két napig hevertem odalenn,
míg a szalonban kötözött sonkával és borral
a feltámadást ünnepelték.
Végül eltemettek, de lelkem ott bolyong,
nem mer kijönni a dohszagú pincéből.
Mind, ti szerencsések,
tudjátok jól, hogy mennyit értek,
síromra páros számú jázmin hozzatok.

.....
 130 éve született Báró Kemény János

"Nagyapámat mai napig példaképemnek tartom"

Oláh-Gál Elvira beszélgetése Vécsi Nagy Zoltánnal (részlet)

Vécsi Nagy Zoltán a marosvécsi kastély és a Kemény-birtok egyik örököse. Édesanyja báró Kemény János lánya, Zsuzsanna, Nagy Pál festőművész felesége volt. Emlékezetében Marosvécs a gyermekkor furcsa homályában él, amikor már az ötvenes évek szellemileg sérült betegei sétáltak a kastély parkjában, az épületbe látogatni pedig óhajként sem volt szabad. A nagyapa, Kemény János meséi és a magyar nyelvet egész életében akcentussal beszélő, a másságot képviselő angol nagymama határozott kiállása sem volt elég ahhoz, hogy a kastély, a Galonya-völgyi vadászház és a havasok tulajdonként rögződjenek benne. Örökségét ma is sokkal inkább szellemi örökségnek tekinti, mint hirtelen vagyonosodásnak. Művészettörténészként családja nemes hagyományait folytatja: kritikákat, tanulmányokat, elemzéseket ír, kiállítás-megnyitókön méltatja egy-egy művész munkáit, végzi napi feladatait a székelyudvarhelyi múzeumban.

– Beszélgetésünket a Vécsi névvel kezdeném. Jelzés értéke van, talán megbújik mögötte egy történet.

– Családilag Marosvécshez kötődöm és a Vécsi név eredete a közléshez kapcsolódik. Publikáló emberként kerestem, hogy hogyan különböztessen meg magam más szerzőktől, és több próbálkozás után – például Marosvásárhelyi – találtam rá a Vécsi-re. Marosvécs nem csak azért fontos nekem, mert a Kemény család fészke volt, és ott élt kisgyerek korában édesanyám, Kemény Zsuzsanna, hanem szellemileg is fontos számomra. Nagyapámat a mai napig példaképemnek tartom, és úgy érzem, ha kis töredékét megtehetem annak, amit ő tett az erdélyi kultúráért, akkor nagyon elégedett lehetek. Ha csak a nagyapám, Kemény János szellemét tudom éltetni, azzal is nagyon sokat tehetek. Mindenképpen Kemény Jánoson és a Kemény-családon keresztül fontos számomra Marosvécs. Azonkívül személyes élmények is fűznek ehhez a barátságos marosmenti faluhoz. Gyermekkoromban nagyon sok vakációt töltöttem ott. A családban mindig marosvécsi szolgálólányunk volt, így nekem is vécsi volt a dajkám, aki nyáron egy-két hónapra magával vitt a faluba, és a szüleim szigorúan elvárták, hogy ne tegyenek különbséget a falusi gyerekek és közöttünk. Ugyanúgy játszottunk, jártunka mezőre, mint ők, volt kis gereblyém, villám, mentem szénát gyűjteni, krumplibogarat összegyűjteni (irtani), vackort szedni. Jártam mezítláb a tarlón, fociztam a porban egészen odáig, hogy magam is megkóstoltam a zavaros Maros-vizet, amit csak nagyon erős gyomor bír meg, és amitől tífuszt kaptam. Ezek miatt az emlékek miatt, amelyek nagyon elevenen élnek bennem, úgy érzem, mintha ott nőttem volna fel. Mindent összevetve: örömmel viselem a Vécsi nevet.

– Ez az időszak az ötvenes évek második fele, illetve a hatvanas évek eleje. Nagyszülei, báró Kemény János, a nagy erdélyi kultúrmeccénás és családja túl van meghurcoltatáson, kitelepítésen, megaláztatáson. Milyen emlékei vannak a nagyszülőkről?

– Nagyapámnak 1945 után sikerült egy ideig együttműködni az akkor úgynevezett "új demokratikus rendszerrel". Korábban, 1944. júniusáig, a kolozsvári színház igazgatója volt, amit el kellett menekíten a román kiugrás után, az oroszok bejövetele előtt, majd Pestről visszatérve nekifogott egy vásárhelyi székely színház alapításához. A Tompa Miklóssal együtt alapított intézmény kezdetben magánszínháznak indult. Maradék vagyont, amit nem vettek el tőle, ráfordította az új színház alapítására. A színházalapításban játszott szerepéről szeretném pontosan összegyűjteni az adatokat, mert úgy érzem, ezzel kapcsolatban sok minden tévesen került be a köztudatba. Nagyapámnak a színház volt az igazi nagy szerelme, annak ellenére, hogy erről a tevékenységéről inkább háttérként szoktak beszélni, előtérbe helyezve az irodalomszervezői munkát, a helikoni csoportosulást, talán mert sokkal könnyebb volt a kommunista világban erre emlékezni. Ott együtt volt a két oldal, a népi-nemzeti mellett a polgári radikális is. A színházban is, ameddig lehetett. Amikor a zsidótörvény megjelent, ki kellett tenni a Kolozsvári Nemzeti Színházból a zsidó színészeket, akik emiatt alapítottak egy alternatív színházat Kolozsváron, ez volt a Concordia, amit nagyapám finanszírozott, így támogatva azokat, akik addig a színházban játszottak és kényszerűen kiszorultak onnan. Segítette őket díszletekkel, kosztümökkel és saját zsebéből fizette a gázsijukat. Ha úgy vesszük, a kolozsvári színház is "magántulajdona volt", amennyiben az ő erdeiből tartotta fenn a két világháború között, az ő vagyona volt benne. Annak érdekében, hogy nagy álmát folytathassa, 1945-ben Marosvásárhelyen szeretett volna színházat alapítani.

– "Olyan korban, amikor a nemzetiségi lét kinek-kinek a nyelve alá szorult, a színház falaiban várfalakat látott. Bástyái mögött az anyanyelv húzta meg magát, jobb időkre várva. Egyszer, mint valami apró csínytevést, megvallotta nekem: a két világháború között harmincezer hold erdeje ment rá a színházra. Az elképesztő számot félig suttogva mondta, kezét a szájához emelve, körülnézelődve, mintha attól tartott volna, hogy meghallja valaki" – írta halálakor Sütő András.

– Valójában mi is csak most szembesültünk a ténnyel, amikor a visszaigénylés folyamatában a telekkönyvi dokumentumokat átnéztük. 1920-ban örökölt 40 ezer hektár erdőt, amit eladott, hogy fenntarthassa a színházat. Mára 4000 hektár maradt, ami visszaigényelhető. A közvetlen környezete tudott erről, de ő mindig azt mondta – sokszor írták róla, hogy szemérmes és szerény volt – "ezzel ne törődjete!" Utólag aztán elégedetten nyugtázta, hogy a sors őt igazolta. Mondta is gyakran, hogy „jó helyre ment, nem vették el azt is”. Ezekről önéletírásában sem tesz említést. Tulajdonképpen az első alkalom, amikor ez a kérdés a kommunista rendszerben témává vált, Kovács Györgynek köszönhető, aki színész volt a kolozsvári színházban, és akinek a kérésére jött vissza a háború után Svájc-ból, azért, hogy színházat alapítsanak. Ő volt az, aki erről először beszélt nyíltan, majd később Nagyapám temetésén mondta el Sütő a fenti vallomást. Annak ellenére, hogy később mindenféle vád érte Kemény Jánost, számára valóban csak a művészet, az irodalom, a színház volt a fontos, nem keveredett ideológiai harcokba. Megpróbálta megtalálni helyét az új rendszerben. Felajánlotta például a vécsi várat

alkotóháznak, és mindössze annyit kért cserében, hogy tarthasson meg a családnak egy kis részt lakásnak. Naivítás így utólag, de úgy gondolta, hogy ha ez kollektív tulajdonba kerül, miért ne lehetne a művészet és az irodalom otthona?

– Egy színháztörténeti munkában olvastam, hogy Tompa Miklós már 1946-ban egy gyűlésen kijelentette: „...a magántökével dolgozó színház keresni akart, és mint üzleti vállalkozás kivonta magát az erdélyi kultúra szolgálatának felelőssége alól. Az ilyen fajta vállalkozást nem tekinthette sem a dolgozók tömege, sem a haladó szellemű polgárság a magáénak. A magánvállalkozások kora azonban lejárt, a színház ügye: a köz ügye.” Úgy vélem, hogy a kijelentés pontosan ellentmond a Kemény János-i felajánlásnak. Érdekes felidézni azt is, hogy hogyan emlékszik Kemény János a színházalapításra a színház fennállásának 25 éves jubileumán: „Közvetlenül a felszabadulás utáni hetekben, hivatalos felkérésre – és a város színházbarát közvéleményének egyetértésével – részt vettem a marosvásárhelyi színház megalapozásában. Hármasban dolgoztunk: Pittner Olivér, aki a Kommunista Pártot képviselte, főleg gazdasági természetű ügyekkel foglalkozott; Tompa Miklós a közismert rendező – és jómagam, két színház igazgatásának tapasztalatával.”

– Nagypám megpróbált együttműködni az új hatalommal a kultúra érdekében. Ment is ez egy rövid ideig, kezdetben az induló színháznak kettős igazgatása volt – Tompa Miklóssal együtt irányították. Aztán nagyon gyorsan dramaturg beosztásba került, és egyre kevésbé volt előtérben, de egészen 1952-ig ott dolgozott a Székely Színháznál. Akkor – egyik saját írása tanúskodik erről – Tompa kiutasította. Ez megint kibogozandó, hogy utasítást kapott rá, vagy általános határozat adott neki megfelelő alkalmat, tény, hogy eltávolította a színháztól. Nagypám szavaival: bement az irodájába és azt mondta „Vedd a holmidat és tűnj el!” Olyan visszaemlékezésről is tudok, ami szerint nyílt gyűlésen azt mondta Tompa Miklós, hogy „nem tűrhetünk meg osztályellenséget”. Magyarán, egyik napról a másikra kidobta a színháztól. Akkor nézett állás után, hiszen népes családot tartott el egyedüli kenyérkeresőként: öt gyerekéből négy tartózkodott itthon, akkor még a családban volt az édesanyja, a testvére, és mindannyian együtt laktak egy viszonylag kis lakásban. Édesanyám akkor érettségizett.

Az '50-es évek közepén történt, hogy Marosvásárhelyen, a főtéren találkozott Groza Péterrel, aki testvérét jött meglátogatni. Nagypám meszes munkásruhában volt, és Groza megkérdezte „Jánoska, veled mi van?” Mondta, hogy kirakták a színházból. Nem sokkal ezután Szabó Lajos segítségével, aki a Színiakadémia rektora volt, bekerült az akadémia könyvtárába könyvtárosnak, állítólag a Groza közbenjárására. Akkor megint jobban érezte magát a színészek között. A mészégetőknél is szervezett kis kultúrműsorokat, és persze ott is voltak emberek, akik tudták, hogy kicsoda, próbálták felmenteni a nehéz munka alól. Aztán 1959-ben megalapították a Művészet folyóiratot, Sütő András főszerkesztésével. Az Új Élet elődje tulajdonképpen művészettel, irodalommal, színházzal foglalkozó lap volt, és így Sütő segítségével, aki meghívta a laphoz, nagypám a könyvtárosságot a szerkesztőségi munkával cserélhette fel. Volt egy politikai nyitás, amikor felemeltek egy-egy „deklasszált”, de népszerűbb embert, bizonyítandó a hatalom toleranciáját. Bizonyára ez egy sor kompromisszummal is járt. Írásaiba is bekerült egy csomó olyan mondat, ami – kiderül a kéziratokból – „baráti segítséggel” módosult vagy töröltődött, azért, hogy megjelenhessen. Ahol nem kötött kompromisszumot, az a színház, például a Székely Színház előadásairól megjelent színházkritikáiban tárgyilagos, szakszerű, és a történetek ellenére elfogulatlan volt.

Regényhőseinek szájába lehetett adni egy-egy, dicső jövőre utaló „szocreál” mondatot, de színházi dolgokban az igen, igen volt, és a nem, az nem. Kírta magából a véleményét, akkor is, ha nem jelenhetett meg. Több ilyen kézírata maradt meg, de olyan széljegyzetet is találtam a hagyatékában, ahol a megjelent írásra írta rá „ezt a hülyeséget ki írta belé?”

– Ebben az időszakban a család hogyan kötődött Vécshöz?

– Nagypámmal együtt jártunk horgászni Vécstre vagy a Galonya-völgyébe, a havasokra, ahogy neveztük a Maros Felsőfolyásának erdőit, de egyszer sem mondta nekem, hogy azok az erdők a mi családnak birtokában voltak. Mint sok családban, a miénkben sem „terhelték” család történetekkel a gyermekeket, hiszen ezt akkor nehéz lett volna feldolgozni. Kivéve a várat, arról tudtuk, hogy a nagypámé volt, és a falusiak következetesen „báró úr”-nak szólították, még nekem is azt mondták: „az úrfi”. Sokszor álltunk meg a várfal mellett, benn egy kegyetlen zárt pszichiátriai intézet működött, néha látni lehetett súlyos állapotú, szellemileg sérült gyerekeket. Egy-egy vendéggel mégis felmentünk a vár melletti parkba egy hátsó ösvényen, mert be nem engedtek, csak a kerítésig. Artikulátlan hangon ordító gyerekekre emlékszem, amit sehogy nem tudtam összeegyeztetni azzal, hogy mindez a miénk volt.

– Megkeresték még a Helikon-i író társaság?

– Szerdánként Nagypáméknál, majd később, amikor ő már nem élt, nagymamánál teadélutánokon találkoztak a rokonok, ismerősök, többnyire arisztokraták. Idős hölgyek, urak voltak, gyerekként számomra érdekesek, egy más világ, sajátos társalgási nyelv, etikett, hangulat, de valójában nem fogtam fel, hogy miért más ez a világ? Csak utólag tudatosítom, hogy akkor már a sorsközösség hozta őket össze. Akkoriban természetesen más kötötte le a figyelmem.

– Tizenöt éves volt, amikor 1971-ben meghalt Kemény János. Miről mesélt az unokáknak?

– Azt hiszem, két igazi szerelme volt: a természet és a színház. Ha erdőn jártunk, a természetről, a havasról, a növény- és állatvilágról beszélt. Megtanította a halászat csínját-bínját. Az irodalom – szerintem – számára egy megoldandó nagy feladat volt. A színházban volt inkább otthon. Az irodalomba fiatalon került be, mellette voltak a nagy öregek, Kuncz Aladár, Bánffy Miklós, Kós Károly, és ő volt, aki „megtehetette”, hogy otthont ad az erdélyi írók társaságának. Rendelkezett egy nagyon fontos tulajdonsággal, ami mindvégig éltette az irodalmi társaságot – és ez az, amitől jó színházi ember is volt –, nagyon nagy igazságérzet jellemezte és jó diplomata volt. Ő lett a kiegyensúlyozó ember az írói társadalomban, ha szabad ezt mondani. Le tudta ültetni egymás mellé a különböző nézetű és gondolkodású embereket. (...)

(Székelyföld, 2012. Június)

Gyermekek oldala - Gyermekek oldala - Gyermekek oldala.

Majtényi Erik gyerekversei

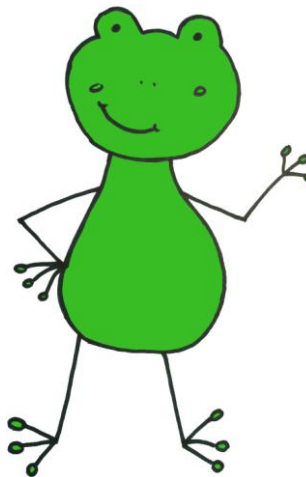
Én rajzoltam

Rajzoltam egy ügyes házat,
Rája ablakot is hármat.
Az egyikben kinézek,
A másikon benézek.

Az egyikben kitekintek,
Kint az utcán látok mindent.
Harmadikkal mit csináljak?
Odaadom nagyapának.

A postás ha újságot hoz
Ott köszön be nagyapóhoz
Nagyapó majd elveszi
Pápaszemét felteszi.

Olvashat, mert van fény elég
Nem rontja a fáradt szemét
Hiszen az az ablak jó nagy,
Én rajzoltam nagyapónak.

Levelibéka

Leveli béka fön a fán, kucorog egész délután
Madar, ha rikkant ő se rest, valami furcsa dalba kezd.
Valami furcsa dalba fog, gurguláz, hortyorog, motyorog
Büszke, hogy de szép hangja van, sbelekezd újra, untalan.
Fön ül a fán és ott brekeg. Brekeg? Bocsánat, csicsereg!

Fiók

Van Pistának
Egy fiókja
Ki-kihúzza
Be-betolja.
Mindenféle
Akad benne
Mágnes patkó
Rozsdás penge
Rajzszeg, radír
Üres doboz,
Vadgesztenye
Fenyőtoboz
Fél ceruza
Törött rugó
Olló, fénykép
Üveggolyó
Hegyző, körző
S még egy penge
Minden van, csak
Rend nincs benne!

Figyelő

Figyelő

Figyelő

ELŐZETES

A Bornemisza Péter Társaság júniusi meghívottja: **Dr. Szabó Zsolt** egyetemi tanár Kolozsvárról. Előadásának címe: "Kós Károly az építész és író". Hely és időpont: 6., Bécs, Capistrangasse 2/15 -- **2013. június 3.-án**, vasárnap, d.u. 17:30 órakor.

KIÁLLÍTÁSOK

HIT-MÍTOSZ-KÖLTÉSZET. Ferenczy Károly és a nagybányai mesterek művei

2013 május 4.-én nyílik **Balatonfüreden** a Magyar Nemzeti Galéria és a **Vaszary Villa** közös kiállítása. A kiállítás Ferenczy Károly és a nagybányai művésztelep alapító mestereinek (Ferenczy Károly, Hollósy Simon, Réti István, Iványi Grünwald Béla, Thorma János, Glatz Oszkár, Csók István és Koszta József) biblikus és vallásos tárgyú képeiből, valamint mitológiai és irodalmi ihletésű műveiből ad reprezentatív válogatást, melynek gerincét a Magyar Nemzeti Galériából kölcsönzött képek alkotják, de a szentendrei Ferenczy Múzeumból valamint a Kiscelli Múzeumból is érkeznek művek a szeptember 15.-éig megtekinthető tárlatra.

KUNSTKAMMER - Bécs

Tíz évig tartó felújítást követően Március 1. óta újra megtekinthető Bécsben, ez a Kunsthistorisches Museum épületében található, a Habsburgok által több évszázad során felhalmozott felbecsülhetetlen értékű és gazdagságú gyűjtemény. A 2200 kiállított ritka műtárgyat húsz, témakörökre osztott teremben helyezték el. A kincsek között arany és ezüst ötvös munkák, bronzból, elefántcsontból készült használati- és dísz tárgyak találhatók. A nagy érdeklődésre való tekintettel a gyűjtemény csak előzetes helyfoglalás után látogatható.

IRODALOM

Pokoli út - remeteséggel kikövezve. Gárdonyi Géza különös személyisége és kevésbé ismert munkássága. Előadó: Dr. Császtvay Tünde, irodalomtörténész, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgató-helyettese. Hely: Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége, Bécs, Schwedenplatz 2. Időpont: 2013 május 7.-én, 18:30 órai kezdettel.

Der Weiße König (Fehér király), Suhrkamp, 2008 - **Dragomán György** német nyelvű könyvbemutatója. Hely: Collegium Hungaricum, Wien 2., Hollandstraße 4, időpont: 2013 június 6., 19 órakor. Ezt a regényét az író 2009 április 5.-én mutatta be magyar nyelven a Bornemisza Péter Társaságban.

Absender: P.b.b.
Péter Bornemisza Gesellschaft
A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15.

www.bornemisza.at

“Wiener Post“
Gefördert aus Mitteln der
Volksgruppenförderung.
Erscheinungsort: Wien
Verlagspostamt: A-1060 Wien

Österreichische Post AG Info.Mail Entgelt bezahlt

Medieninhaber und Herausgeber: Péter Bornemisza Gesellschaft, A-1060 Wien, Capistrangasse 2/15. Tel.: +43/6767196330.
E-Mail: zoltan_ka@yahoo.com Redaktion: Zoltán Kászoni /// Bankverbindung: Creditanstalt Bankverein, A-1011 Wien, Schottengasse 6
BLZ: 11000. Konto Nr. 00207578600, IBAN: AT581100000207578600; SWIFT (BIC): BKAUATWW